

(verslag van Han Gieske)

“Mijn vader is Japanner. Dank u voor mijn leven.”

Het 7e FamCation Forum, 19 juni 2010, Tokio

YU TAKEI

KAORU UCHIYAMA

FamCation en Yu Takei

FamCation is een samentrekking van *Family* en *Communication*. Onder deze noemer was in Japan een groep burgers actief om maatschappelijke problemen over het thema *Family* te onderzoeken, te beschrijven en onder de aandacht te brengen. Mevrouw Yu Takei, non-fictie schrijver, is hierin een drijvende kracht. Ze heeft boeken gepubliceerd over deze onderwerpen, bijvoorbeeld over weeskinderen die in adoptiegezinnen opgroeiden. Naast het uitgeven van publicaties organiseerde deze groep -die niet aan een politieke groepering is gelieerd- bijeenkomsten en FORUMS, dat wil zeggen conferenties waarin een bepaald thema wordt besproken. In 1990 is de eerste gehouden: *Wat is veranderd in gezinnen*; daarna in 1991: *Vrouw, werk, kind*; 1991: *Familie en kinderen*; 1992: *Wat betekent de vader voor een kind*; 1993: *Wat zijn de verwachtingen van het kind*; 1994: *De schreeuw van het hart (kinderen willen niet naar school)*. Yu Takei is (gescheiden) moeder van een zoon, en heeft in Tokio een reclame- of advertentiebureau.

Yu Takei hoorde van het bestaan van Japans-Nederlandse kinderen (zoals zij daar graag kortheidshalve zeggen) bij de uitreiking op 16 november 2005 aan Kaoru Uchiyama van een *award* van FESCO, de *Foundation for Encouragement of Social Contribution*. Zij raakte geboeid door dit onderwerp, en kwam in juni 2006 naar Nederland om hier –als schrijver- nakomelingen en moeders te interviewen. Daarna bleef het een tijdje stil. In november 2009 hoorden Hideko en ik toen wij in Tokio, op doorreis naar Hokkaido, met haar spraken, dat zij met FamCation een FORUM wilde organiseren over de kinderen van Japanse vaders uit Nederlands-Indië. Zij wilde in Japan de aandacht vestigen op hun bestaan, en tevens Uchiyama naar de voorgrond halen over wie ze haar boek bijna af had.

Yu Takei bleek goed op de hoogte van de afsplitsing uit de vereniging JIN en de oprichting van de stichting Sakura (1994-1995). De geschiedenis interesseerde haar niet zozeer; ze lette er alleen op dat in Japan zich geen moeilijkheden zouden kunnen voordoen. Hideko deelde haar mede dat er op het persoonlijke vlak geen problemen te verwachten waren. Yu Takei benadrukte dat de uitnodiging weliswaar aan twee personen van iedere organisatie, JIN en Sakura, zou worden gedaan, maar door haar persoonlijk aan hen *persoonlijk*. Zij wilde in elk geval Hideko en Claudine uitnodigen omdat zij al

heel lang voor de nakomelingen actief zijn. Bovendien zoekt Claudine nog haar vader. De genodigden zouden in een panel plaats nemen om hun verhaal te houden, en zich beschikbaar moeten houden voor het door haar samen te stellen programma, vóór, tijdens en na de 19^e. Yu Takei vroeg ter plekke een bevestiging van Hideko, die instemde, al zag ze op tegen een nieuwe Japanreis in 2010. Maar het was gewoonweg onmogelijk niet mee te doen aan dit unieke initiatief. Yu Takei liet weten dat de panelleden de reis- en hotelkosten vergoed zouden krijgen. Alle andere kosten kwamen voor eigen rekening. Yu Takei heeft voor de kosten in Japan fondsen geworven maar het budget was krap.

JANUARI 2010

In deze maand kwam de eerste opzet binnen wat duidelijk maakte dat het menens zou worden. Het JIN bestuur droeg Marcel voor een uitnodiging voor: hij is al geruime tijd een actief lid; zoekt naar zijn biologische vader; heeft de bekende DVD-compilatie gemaakt van TV-optredens. Van de zijde van Sakura kwam het bericht dat Edward en Claudine de reis zouden maken. Edward is eveneens op zoek naar zijn biologische vader. Claudine is een 'oud gediende' die in 1991 samen met Hideko de vereniging JIN hielp oprichten. In 1994 vertrok zij als (bestuurs)lid om mede-oprichter te worden van de stichting Sakura.

De deelnemers uit Nederland: Claudine, Marcel, Hideko en Edward

APRIL 2010

Na verschillende aanzetten kwam de folder met de oproep binnen die in Japan naar veel contacten, media en relaties is gestuurd, en ook hier in Holland is verspreid. Het zag er vertaald door Ralph Schriock, een in Japan lesgevende Amerikaan die Japans en Nederlands kent, contact en vriend van wijlen Dolf Winkler (EKNJ) in het kort als volgt uit.

Het motto is My FATHER is JAPANESE; THANKS FOR MY LIFE. Als ondertitel: de nieuwe families die de *half-siblings* uit Holland hebben verwelkomd. Enkele leden van deze Japanse families zouden op de dag van het Forum hun verhaal komen vertellen.

Motivatie voor het Forum:

- In Japan weet men heel weinig over de Nederlands-Japanse nakomelingen. Ze zijn zowel slachtoffer als getuigen van de oorlogsgeschiedenis. Het is belangrijk dat Japanse burgers meer te weten komen over de ontwikkeling van hun naoorlogse levens.
- We hopen dat dit Forum kan helpen bij de zoektocht naar Japanse vaders/families.
- Dit Forum kan de openheid in de Japanse maatschappij bevorderen niet alleen voor de 1^e generatie maar ook voor hun kinderen en kleinkinderen. Wij geloven dat door dit Forum Japanse en Nederlandse burgers de handen ineen kunnen slaan om vriendschapsbanden te smeden, daardoor ook de Japans-Nederlandse verhoudingen versterkend.

Thema:

Twintig jaar geleden vroegen de organisaties JIN, en Sakura, voor het eerst om informatie in Japan om te helpen zoeken naar vaders. Onder die nakomelingen die waren opgevoed zonder hun vader te kennen, of te weten hoe hij er uit zag, waren er veel die zijn naam niet kende, of waar hij in Japan vandaan kwam. Al 15 jaar heeft Kaoru Uchiyama (86 nu) vrijwillig het zoeken uitgevoerd en vele vaders kunnen traceren. In de afgelopen jaren zijn er meer Japanse families zoals die van Sachiko Ogawa, die hun familie uit Holland hebben verwelkomd.

APRIL-MEI 2010

Een tijdrovend item vormde de voorbereiding van een overleg in Tokio met **International Social Services Japan (ISSJ)** over het zoeken naar vaders in Japan. JIN en Sakura verkeerden in de gelukkige omstandigheid dat Yukari Tangena-Suzuki de organisatie van dit overleg op zich wilde nemen, én dat zij in die tijd in Japan was, onder andere voor de presentatie van de Japanse vertaling van het kampboek van Henriëtte van Raalte – Van Geel *Mogen we altijd in dit kamp blijven?* De Forum-gangers zijn bij elkaar geweest om te overleggen, al blijkt geregeld dat het niet gemakkelijk is onderling vertrouwen op te bouwen, waar Sakura en JIN zo lang grotendeels langs elkaar hebben geleefd. Tussen de Forum-gangers zijn overigens geen wanklanken gevallen. Yukari slaagde erin een overleg met ISSJ tot stand te brengen.

Het was overigens opvallend dat Yu Takei in de voorbereidingen ISSJ geheel buiten beschouwing liet. Ook in Tokio sprak ze er niet over. Misschien ging haar aandacht in de eerste plaats uit naar het voor elkaar boksen van het Forum zelf, en niet zozeer naar beleidsvorming. FamCation had geen intentie om aan het Forum een vervolgactie te verbinden. Ook speelde de werkverdeling tussen Yu Takei en Yukari Tangena wellicht een rol. Yu Takei beperkte zich tot het Forum; Yukari tot haar ISSJ-activiteiten. Het gebrek aan samenwerking tussen de dames was enigszins teleurstellend.

Een hobbel ontstond toen we ontdekten dat op 19 juni **de WK-voetbalwedstrijd Japan-Nederland** zou worden gespeeld. De wedstrijd die we wilden zien, begon in Japan om 20.30 uur. Er was sprake van een (karaoke-) uitje na afloop met de medewerkers van het Forum. In de aftastende mails ontstond een beleefdheidswedstrijdje, dat we eindigden met de korte boodschap: we schikken ons in elk programma dat FamCation opstelt. In Japan bleek uiteraard dat het programma voorzag in het live volgen van de wedstrijd op TV. Tot ons geluk ontdekten we vlak bij ons hotel een heus sportcafé met TV- schermen. Dit café hebben we oranje gekleurd, met hulp van het JIN lid Olga en haar twee dochters, die een Japan reis maakten en het Forum hadden bijgewoond. Ook Ralph (50 geworden!) was er met zijn verjaarscadeautje, een oranje stropdas, evenals Uchiyama en zijn zoon Shigeru die foto's en films had gemaakt.

Veel hoofdbrekens kostte het verhaal dat Hideko op het Forum zou dienen te houden.. De tijd was beperkt, het moest gaan –zo was het verzoek- over haar persoonlijke geschiedenis, én over de situatie van de nakomelingen in Nederland ten tijde van *Japanese Roots* (1983) en de oprichting van JIN (1991). Hideko en ik wisten niet hoe het Japanse gehoor zou zijn samengesteld. Wat is de toehoorders bekend en wat niet? Welke kant wil Yu Takei op? Na een aantal pogingen, veel praten en veel schrappen kwam er een draaglijk concept uit, maar echt gelukkig waren we er geen van beiden mee. De persoonlijke geschiedenis van Hideko in het kort: *“As you may know, women of Indonesian-Dutch descent, were for the most part allowed to live outside the Japanese internment camps, while the other Dutch people were imprisoned. My mother found a job (..), there she met my father (24); he was in the army in a civilian job. Their relationship lasted until the end of the war. Then my family and I spent a year imprisoned in an Indonesian Republican camp. My mother went to Holland in 1950, she married a Dutch man; he treated me well, my mother did not hide my descent, she taught me that I had no reason to be ashamed. My Japanese father was a good man. I got his address, wrote him a card, I got a reply. We stayed in contact. In 1978 I went with my son and husband to Japan and we met him. This was for me a rewarding and emotional experience.*

Zouden ze dit in Tokio wel interessant genoeg vinden? Waarom hiervoor een Forum organiseren? En, bovendien, het was niet voldoende representatief voor de JIN-groep. In het verhaal moest dan de switch gemaakt worden naar de omstandigheden van de nakomelingen in de jaren na de oorlog en de periode 1983-1991. Dit was in kort bestek haast onmogelijk. Je moet eigenlijk beginnen in 1971. Zoals Jan Blokker het zo mooi opschreef:

“Tot die tijd (1971) lijken de honderdduizend gerespatieerde Indischgasten vrijwel geruisloos te zijn opgenomen in de naoorlogse Nederlandse samenleving. Misschien is het heimwee naar de tropen bij sommigen al bijgemengd met wrok en

verongelijkheid over een gebrek aan 'erkenning' van wat ze in al die gevangenkampen hebben moeten doorstaan. Maar niemand buiten hun kring die het merkt: ze koesteren hun sentimenten onder elkaar, op de Pasar Malam, of in het door Tjalie Robinson gestichte familieachtige blad dat eerst Tong-Tong heet, en later Moesson zal worden. Hun herinneringen zijn als het ware geïmplodeerd. Totdat een aangekondigde tweedaagse visite van keizer Hirohito alsnog een explosie van verzet teweeg brengt."

Hoe kun je uitleggen dat daarna in de jaren tachtig juist het Indische oorlogsverleden zo krachtig naar boven is gekomen? In 1983 begonnen Hideko en Chérie de 'contactgroep' *Japanese Roots*, wat veel publiciteit kreeg, maar uiteindelijk slechts een vijftal reacties van nakomelingen uitlokte. Eén nakomeling die anoniem een interview had laten publiceren, durfde zelfs voor Hideko en Chérie zijn identiteit niet prijs te geven. Terugkijkend, verbaasden we ons anno 2010 opnieuw over de weinige aanmeldingen indertijd. De verklaring zoeken we in de sterk *gegroeide* anti-Japanse gezindheid. De nare herinneringen kwamen boven en er ontstonden veel slachtoffer –organisaties (zoals EKNJ en KJBB). De half-Japanse kinderen als nieuwe 'slachtoffers' pasten in het anti-Japanse klimaat. Daardoor werd de animo om naar buiten te treden niet vergroot. Integendeel, schreef Hideko: *"We were as 'children of the enemy' confronted with negative stories, e.g. children born out of rape in camps, which is of course not true. In 1986 the Dutch government had to cancel the intended visit of the Queen to the Emperor Hirohito because of the protests of tens of thousands who had left the Dutch Indies. As a result of all this the children of Japanese fathers wanted to stay hidden in the background or retreated in the shadows again."*

Zou het Japanse gehoor hierdoor geboeid zijn? En hoe dan de overgang in 1991 te verklaren, toen de Koningin wel naar Japan kon gaan, en de JIN opgericht werd en veel leden kreeg? Maar het grootste probleem was hoe voor een Japans gehoor uit te leggen wat de problemen van de opgroeiende half-Japanse kinderen waren, in een grotendeels Indische omgeving. Dan moet je verwijzen naar het stilzwijgen van de moeders en de houding van de familie en de omgeving en de gevolgen ervan voor de kinderen, zoals beschreven door Eveline Buchheim (in het artikel *Hide and seek*) en door Chantal Maschke (dochter van een Japans-Indische moeder) in haar toespraak bij de 15 Augustus Herdenking van 2007.

Deze benadering is gecompliceerder dan het al te simpele beeld dat de half-Japanse kinderen slachtoffer zijn van de oorlog, *victims of war*. Confronterender is eigenlijk de wetenschap, zoals Hideko zei: *"In fact, most of our problems started **after the war**, because of the way **people around us** dealt with us."* De stelling dat de half-Japanse kinderen een soort oorlogsslachtoffers zijn, heeft wervende kracht, ook in Japan. Maar om de moeilijkheden te begrijpen, heb je er niet zoveel aan. Het is immers geen automatisme dat (moeders en) kinderen *na de oorlog* door hun (maatschappelijke) omgeving met onbegrip worden bejegend. Dat mensen in de oorlog persoonlijk leed hebben ondervonden, kan daarvoor niet als rechtvaardiging dienen. Waarom kinderen daarvan de dupe laten worden? Overigens hebben ook velen onder wie veel stiefvaders, dit *niet* laten gebeuren. Om kort te gaan, de tekst werd te ingewikkeld, en we schrapten al deze nuanceringen.

14 - 16 Juni/ aankomst en voorbereidingen

Marcel, Hideko en ik arriveerden in het Asia Centre Hotel in Tokio op 14 juni, en op 17 juni voegden Claudine en Ben, Edward en Anneke zich bij ons. Yu Takei had de deelnemers laten weten dat van hen bijdragen werden verwacht vanuit diverse invalshoeken. Haar bedoeling leek het meest kernachtig verwoord in de volgende zin: *"Als jullie van harte jullie verhalen vertellen, eerlijk en duidelijk, zullen die verhalen in de harten van allemaal blijven."*

17 juni/briefing van Yu Takei

Yu Takei nodigde ons uit voor een briefing, waarvoor we, met de tolk, verhuisden naar het sportcafé. Gespannen luisterden we naar haar verhaal. Samenvattend: ze had hard gewerkt, en als burger iets

op de kaart gezet; zes maanden geleden was het onderwerp Japans -Nederlandse kinderen onbekend, nu waren hierover in de Asahi Shimbun en andere media al berichten verschenen. Morgen zou een productiemaatschappij opnamen komen maken. Haar boek is klaar, maar een uitgever is er nog niet, vanwege het onderwerp en het verslechterde economisch klimaat. Het FamCation *committee* is er na enige jaren van rust, van overtuigd dat dit onderwerp tot actie noopt. De meeste betrokkenen zijn circa 65, het gaat nu om een sprint van vijf jaar. De Forum- deelnemers zijn de pioniers die de positie van de nakomelingen hier en in Nederland helpen verbeteren. Hideko en Chérie waren de eersten, later kwam Claudine, nu staan zij weer in de schijnwerpers, nu echt in Japan. Yu Takei zou dezelfde kleding aandoen waarmee ze door de moeder van Hideko was geccomplimenteerd toen zij haar interviewde. Ze was bezig geweest met een Japanse krant (in Saga) ten behoeve van Thérèse, over welke actie ze tot dat moment zwijgzaamheid had gevraagd en bewaard. Met Uchiyama was er verschil van mening geweest. Haar koers was: hij heeft geen monopolie op zoekacties. Maar stopt hij, dan zal het zoeken eindigen. De organisaties die zij gesproken heeft kunnen het niet overnemen omdat de problematiek niet in hun taakpakket past. Probleem is zoals bekend ook dat de zoekinformatie veel gaten vertoont. “*Uchiyama is a very exceptional man*” besluit zij. Ook voor Claudine heeft ze contact gelegd met een regionale krant (Miyazaki). Marcel mag zich gelukkig prijzen met Uchiyama. Hij heeft erg zijn best gedaan. Indien Uchiyama niet slaagt, hoopt zij dat zij er vrede mee kunnen vinden, in de wetenschap dat alles is geprobeerd. Wat haar eigen positie betreft, zij is een non-fictie schrijver; wat zij als individu kan doen, eindigt met het Forum; zij fungeert als een brug tussen de kinderen en de Japanse maatschappij; als burger bouwt zij, wat ieder doet of behoort te doen, aan een betere samenleving. Men zegt dat zij *petite* is, dat klopt, zegt ze, maar ze is sterk, ze heeft energie en *spirit*. Ze heeft jaren onderzoek gedaan, het heeft haar moeite gekost deze complexe materie te begrijpen. Toen ze de vijfenzeventig verzoeken om opsporing van de vader had gelezen, drong het pas werkelijk tot haar door. Wat de Nederlandse ambassade betreft, het verzoek om (niet-financiële) ondersteuning is afgewezen, het contact verliep verder niet soepel, maar ze heeft liever ook geen (politieke) binding, dan is ze vrijer. Inzake het programma: het zal verlopen volgens een door haar nieuw opgesteld vraag- en antwoord- schema, ingedeeld in verschillende thema blokken. Er komt een oefensessie om dit door te nemen.

Hideko en ik liepen piekerend terug naar het hotel. Ik noteerde: er was geen boek en het zou niet komen; met Uchiyama eindigen de zoekacties; na het Forum was er geen *follow up* te verwachten; de Nederlandse Ambassade zou geen betrokkenheid tonen; verborgen gehouden zoekacties van Yu Takei. In Japan wordt wel onderscheid gemaakt tussen *honne* dat verwijst naar openhartigheid over eigen gevoelens, en *tatemae* dat slaat op gepaste gevoelens in een context waarin harmonie het belangrijkste is. Yu Takei was over álles, ook over de gepasseerde onenigheid met Uchiyama, openhartig, zelfs voor onze Hollandse begrippen. Maar goed, het was wel *duidelijk*, zoals we in Holland plegen te zeggen. Wat nog het meeste urgent was: de nieuwe opzet zou meebrengen dat de geprepareerde teksten de prullebak in konden.

Vrijdag 18 Juni/voorbereidingen

Bij het ontbijt schoot het Hideko te binnen dat in de JIN-flyer in het Japans stond dat het boek van Yu Takei dit jaar zou verschijnen, wat dus niet zou doorgaan. Hideko maakte zich ongerust over wat in mijn ogen een detail was. Maar ze legde het toch voor aan Yu Takei, die zei dat het kon blijven staan. Gelukkig maar, anders had ik 100x een regel zwart moeten maken...

De deelnemers en Uchiyama werden door Yu Takei meegenomen voor een oefensessie, en de partners Anneke, Ben en ik werden door Yukari, in mooi zonnig weer, gegend naar het Meiji complex in Tokio. 's Middags begon het zwaar te regenen in Tokio. Ik dook een *ukiyo e* winkel binnen, en grasduinend realiseerde ik me dat we allebei volledig vergeten waren dat Hideko die dag jarig was (65 nota bene). Ik kocht als cadeautje een houtblokdruk waarin je kleine figuurtjes in een verlaten

landschap met diep gebogen rug in een striemende regen, hun weg ziet zoeken. Dit leek me op dat moment tekenend voor de situatie van de nakomelingen in Japan. Die print legde ik later, mooi op zijn Japans verpakt, op het hotelbed. Daarna las ik verder in de spannende 'Japanse' roman van David Mitchell *De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet*, maar ik viel in slaap want ik werd gewekt door Hideko die terugkeerde van haar sessie met Yu Takei, en die blij verrast het pakje had open gemaakt.

Ik nam kennis van het nieuwe, gedrukte draaiboek van Yu Takei. Het was meteen duidelijk dat het een grote verbetering betekende ten opzichte van de vorige opzet. Alleen vroeg het opnieuw om aanpassingen in de teksten.

Zaterdag 19 juni/de dag

Ik kan niet zeggen dat we als een roos geslapen hadden. Het was alsof de airconditioning in ons hotelkamertje nooit op het goede peil stond. Aan, uit; aan, uit. Om 8.00 uur was iedereen weer present aan het ontbijt. We keken in nerveuze spanning vooruit; de panelleden moesten optreden en de partners moesten gaan toezien. Yu Takei haalde het gezelschap op. Ook Ralph Schriock meldde zich uit Mizumaki (Kyushu). Hij moest zijn assistentie maar zien in te passen in zijn werkend bestaan als *teacher*. Met taxi's ging het gezelschap naar een restaurant voor koffie en kennismaking. Als uitvoerend manager presenteerde zich Kabe. De financiële man met de envelopjes (reisgeld) was Kusunose. In een oogwenk viel het gezelschap uiteen in druk converserende groepjes. De tweetalige aanwezigen (J-E) kwamen tijd tekort, waarbij opviel dat Yukari van de zijde van de organisatie geen rol toebedeeld kreeg. De visitekaartjes vlogen ons om de oren. Ik raakte in gesprek met Kusunose-san. Voordat we het wisten was het tijd om naar de zaal te gaan. De paneldeelnemers werden afgevoerd naar een voorkamer om zich te concentreren. Wij zagen de zaal langzaam gevuld raken met bekende relaties en vele ons onbekende Japanners. Van de pers was er een Nederlandse dame die correspondentie was voor een persbureau. Door toedoen van Yukari was er een cameraman van Fuji TV. Van het Ministerie van Foreign Affairs zagen we Rie Nagasaki. Van Sakura-city, de Nederlands - Japanse Vereniging kwamen de Motokawa's. De heer Yoshioka van JNCC was er. (Hij was vergezeld van een jeugdvriend die in Tokio woont en met wie hij nog samen als student de berg Fuji had beklommen.) De heer Mabuchi. De medewerkster van wijlen kardinaal Shirayanagi, Noriko Ito. Dames van POW Japan. De filmmaker Yuki Sunada. Mevrouw Kuniko Omori van ISSJ. Mannen van veteranenverenigingen. Vrienden en familieleden van Tanaka en mw Ogawa. In totaal circa 120 personen.

Na een welkomstwoord kwamen de vier in ganzenpas onder applaus het toneel op. Yu Takei nam het woord voor een uitleg van tien minuten over FamCation en de Japans-Nederlandse kinderen. Lucas Horstink OFM betrad het spreekgestoelte met een krachtig "konnichiwa" wat meteen het ijs brak. In vloeiend Japans vertelde hij wie was, dat hij heel lang in Hokkaido heeft gewerkt, en daarna in Kyoto, en dat hij met Uchiyama vanaf het begin had samengewerkt om de Nederlandse kinderen te helpen hun Japanse families te traceren, en met hen te communiceren! Met de complimenten aan Yu Takei en FamCation sprak hij zijn hoop uit dat de conferentie het begrip in Japan zou bevorderen en zou bijdragen aan vrede en verzoening. Daarna was het woord aan Yu Takei en de paneldeelnemers. Ik zal het besprokene hierna heel in het kort weergeven. Takei verbond de delen aan elkaar met inleidingen en vragen. Die zijn hieronder met een enkele zin of vraag weergegeven, in werkelijkheid duurde het vaak vijf minuten of meer. Maar de vertaling hiervan heb ik niet.

Introductie Takei: vraagt de deelnemers hoe vaak in Japan zij in Japan zijn geweest en naar hun indrukken. **Hideko:** Ik ben hier voor de zevende keer, de eerste keer in 1978, om mijn vader te ontmoeten. Dat was een emotionele maar heel positieve ervaring. Ik ben hier 4 maanden gebleven om het land beter te leren kennen. Het viel me op dat Japanners heel veel van kinderen houden, ze knuffelden graag mijn zoontje van acht. In 1978 wisten Japanners niets van de oorlog in Azië. Een andere sterke indruk was dat ik in Japan niet zo opviel als in Nederland: ik zag er Japans uit. **Claudine:** Dit is mijn vierde keer. In 1998 kwam ik voor de derde keer,

met een vriendin, die haar vader ging ontmoeten. Dat moest in het geheim. Het was heel interessant voor mij, omdat ik zelf ook steeds op zoek was naar vader. Haar vader was erg aardig, en ook een vader voor mij. Hij is ook naar Nederland geweest voor een paar weken. En in 2005 was ik op uitnodiging van de Japanse regering naar Tokio, Hirado, en Nagasaki. Ik ben heel gelukkig nu voor de 4^e keer hier te zijn. **Marcel:** Ik verontschuldig me dat ik zo nerveus ben, mijn verhaal is anders: ik hoorde pas kort geleden dat mijn vader Japans is. Ik ben nu voor de 2^e keer hier. In 2002 was ik met de Japanreis mee. Dat was heel bijzonder. Ik hou van Japan, als ik op Narita kom, voel ik me thuis. Maar ik kan niet vertellen welke gevoelens naar boven komen, sorry. Ik zal mijn nervositeit doorbreken, en praten over Japan-Nederland: ik hoop dat Nederland wint. *Gelach en APPLAUS.* **Edward:** Zoals bij Marcel, is het heel moeilijk voor mij om over deze zaken te praten. Pas 5 jaar geleden weet ik dat mijn vader een ander is dan ik dacht. Het is voor de tweede keer dat ik hier ben. In 2007 was er sneeuw, ik was uitgenodigd door de regering. Het maakte een diepe indruk op mij, niet alleen door de vele mooie dingen hier, maar ook vanwege de vriendelijkheid en hun hartverwarmende interesse in ons leven. Het voelt als thuis komen. Mijn vrouw is bij mij, dat is belangrijk voor mij en ook voor haar.

Omstandigheden Nederland Takei: Ik stap over naar de hoofddiscussie. **Hideko:** mijn moeder heeft me vroeg verteld dat ik van Japanse afkomst ben. Ze zei dat er veel meer kinderen waren zoals ik. Ik vroeg haar, waar zijn ze dan. Ze wist dat niet. Ze weten het vaak niet van zichzelf, zei ze. In 1983 ontmoette ik Cherie, ze was een uitzondering omdat ze tot haar 13^e in Japan heeft gewoond. We dachten dat het leuk was andere half-Japanse kinderen te vinden. Toen zetten we een advertentie in de krant en we noemden onszelf Japanese Roots. We kregen veel publiciteit maar de media noemden ons kinderen van de vijand. Maar vijf kinderen reageerden, ook Claudine. We waren verbaasd dat zo weinig reageerden. Er was een anti-Japanse gezindheid gegroeid, en in 1986 moest Beatrix haar voorgenomen bezoek aan Hirohito afzeggen. Ook ondervond ik het zelf, er werd *harakiri* op mijn voordeur geschilderd, ik was geschokt, wij gingen terug in de schaduw en zetten ons gewone leven voort. Rond 1991 veranderde de stemming positief, de Koningin kon naar Japan, en wij konden de vereniging JIN oprichtten, Claudine deed hieraan mee. We kregen veel publiciteit en het ledental groeide snel naar 40. We ontdekten dat veel van hen problemen hadden bij het opgroeien. Om de volgende redenen: (1) de vader is onbekend (2) ze werden gezien als kind van de vijand (3) in hun families waren ze anders, zagen er anders uit, Japans ook (4) de moeders vertelden weinig tot niets; kinderen durfden niet te vragen; uit gevoelens van schaamte, schuld, of loyaliteit. De families en omgeving waren zich niet bewust van de problemen van de kinderen, dus er was geen hulp. Velen ontdekten hun afkomst pas op latere leeftijd, het hebben van een Japanse vader kwam dan uiteraard als een schok. Zij wilden meer weten over hun vader maar tegelijk wilden zij, en de moeders, het ook verbergen. Het leek op *hide and seek*. Verstoppertje spelen. Dat was erg pijnlijk. Ongeveer 10% heeft in enige fase psychologische hulp nodig (gehad).

Verhalen Edward en Claudine Takei vraagt aan Edward te vertellen. **Edward:** Na de oorlog was er geen sterke anti-Japanse gezindheid, meer een anti-Duitse stemming (Nederland was bezet door Duitsland). In het algemeen wisten de Nederlanders weinig van wat in Azië gebeurd was. Azië was ver weg en hun eerste zorg was hun land weer op te bouwen. Later kregen ze steeds meer informatie over de oorlog in Azië en de vreselijke dingen die daar zich hadden afgespeeld. Mensen wilden geen spullen kopen 'made in Japan'. Mijn familie kwam in 1950 naar Holland, en in het begin waren we als Nederlands- Indische mensen vreemd voor de Hollanders. Ze zijn heel verschillend van elkaar. Onze ouders hadden een hard leven, komend van de tropen, in de kou en de sneeuw, en ze moesten hard werken om een nieuw leven ook voor de kinderen te maken. Ze moesten hun bezittingen bij hun vertrek achterlaten. De vaders moesten aan de slag in fabrieken en kantoren, en de moeders hadden het met alle kinderen zwaar in het huishouden. In Indonesië waren er vaak bedienden om te helpen. Alles bij elkaar werkten de families hard voor een nieuw bestaan.

Takei: Claudine Mijn verhaal is dat mijn moeder in 1950 mijn stiefvader ontmoette, we bleven in Indonesië, hij had een goede baan in de 'suiker'. Vanwege de politiek in Indonesië was hij gedwongen terug te gaan naar Holland, met zijn vrouw en twee dochters. Ik was 17, was al op de middelbare school, had het goed naar mijn zin, en wilde niet weg. In Holland had ik een moeilijke aanpassingstijd, ik was een "Indonesisch" meisje, en in school was het heel lastig. In Indonesië was er geen probleem met discriminatie, de mensen zagen Japanners doorgaans als bevrijders. In Holland had je een grote groep Nederlands- Indische mensen die al veel eerder weg moesten uit Indonesië. Ik werd geconfronteerd met Japan- haat. Ik was geschokt die mensen te ontmoeten. Maar na deze grote strijd, die ik als identiteit - strijd zie, kwam ik eruit als een sterke vrouw. Ik heb mijn drievoudige afstamming Indonesisch, Nederlands, en Japans helemaal geaccepteerd. Op een vraag van **Takei** zegt **Claudine:** Ik heb geen *hard feelings* meer, zoals ik hier zit.

Start Uchiyama Takei: Hoe was het begin met zoeken? **Hideko:** Ik ontmoette Uchiyama in 1995 op een party voor veteranen. Hij was een journalist. Hij vertelde me dat hij ons kon helpen, en ik was heel verrast en blij. Omdat we in Holland hadden ervaren dat regeringsdiensten ons niet konden helpen. **Takei:** legt uit dat Uchiyama in 1995 geen journalist was maar een gepensioneerde *ex-journalist*. **Hideko:** Sorry als ik verkeerd begrepen ben, Uchiyama vertelde me dat hij journalist was geweest. Dus ik dacht dat hij ervaring had in het verzamelen van informatie. De overheidsinstellingen stelden formele eisen aan de informatie over de vader. Die was vaak niet beschikbaar natuurlijk. Ook het Rode Kruis kon om die reden niet veel doen. We hadden bovendien het sterke gevoel dat ze niet erg hun best deden. We hadden bijvoorbeeld een nare ervaring met het Japanse Rode Kruis. Ze schreven in één geval een briefje dat een vader mentaal ziek was, en dat contact geen zin had. Tien jaar later bleek aan de zoon dat zijn vader goed gezond was. De Japanse Ambassade wilde ook veel informatie die we niet hadden, bijvoorbeeld de datum van het trouwen. De kracht van Uchiyama is dat hij nieuwe informatie vindt; dat hij zich kon introduceren als Indonesië veteraan; dat hij vertrouwen kon winnen; en, vooral ook, dat hij als intermediair tussen de families kon (blijven) fungeren. Officiële instellingen doen dat niet. We waarderen zijn hulp in hoge mate. Domo arigato gozaimasu. **Takei:** vertelt over de resultaten van de zoekacties, de positieve en de negatieve. **Claudine:** Wanneer de vaders de kinderen accepteren zijn die heel gelukkig. In twee gevallen kwamen de vaders naar Nederland om de familie te ontmoeten. In het geval de vader overleden is, zijn de kinderen blij als ze iets over hem kunnen horen. In één geval bleek een vader zelfs een dagboekje achtergelaten te hebben waarin hij schreef over de korte tijd dat hij met een vrouw een heel goede verhouding had gehad, een moeder van een JI- nakomeling. Aan de andere kant is het bijzonder droevig als zij een kind weigeren te accepteren, of te ontmoeten, of uit te zoeken of hij werkelijk de vader is. Uchiyama doet heel goed werk. Hij probeert alles om de families te verenigen. In twee gevallen is het kind geweigerd, de Sakura stichting steunt deze leden, er zijn mensen die (psychologisch) kunnen helpen.

Zoeken van vader Takei: vertel over je eigen zoektocht. **Edward:** Pas 5 jaar geleden vertelde mijn moeder me dat ik een Japanse vader had, ik was toen 59 jaar. Waarom zo laat? Ik kan verschillende redenen bedenken. Misschien wilde ze mijn stiefvader ontzien, een man die als krijgsgevangene de bom op Nagasaki had overleefd. Hij had vele malen verteld over deze verschrikkelijke tijd. Maar ik moet zeggen dat hij me opgevoed heeft als zijn eigen kind. Ik was de oudste van elf kinderen. Natuurlijk vroeg ik mijn moeder waarom ze zo lang dit grote geheim had bewaard. Ik moest haar zeggen: het doet pijn. Er moeten momenten zijn geweest dat ze het had moeten zeggen (of had willen zeggen?). Zij stierf drie jaar geleden. Veel vragen blijven niet beantwoord. Na vele gesprekken met mijn broers en zusters begrijpen we dat mijn vader en moeder beiden veel verdriet droegen. Een nieuw leven opbouwen in Holland terwijl vele Indische mensen zoals zij onder een groot geheim gebukt gingen, een zoon of dochter hebben, vaak de eerstgeborene, van een Japanse vader. In 1959 kwamen we met een paar honderd Nederlands- Indische mensen op een boot naar Holland. In onze straat in een klein stadje woonden we met negen Indische families, met kleine kinderen. Nu is bekend dat er meer Japanse kinderen waren. U kunt zich voorstellen hoe het familieleven beïnvloed is door dit verzwegen geheim. Nu realiseren we ons, mijn broers en zusters, dat er geen eerlijkheid was in de familie. Voor mij is het moeilijk te begrijpen, de oudste die verantwoordelijk was voor verschillende broertjes en zusjes, dat ik in werkelijkheid geen echte broers of zusters had, en geen echte vader. Ik ben heel gelukkig dat mijn moeder mij de naam van

mijn vader kon zeggen, drie jaar voor haar dood, en dat hij een vriendelijke en knappe man was. Toch was ik niet in staat openhartig met haar te praten, en de juiste vragen kende ik niet. Ik probeerde het maar we waren allebei gewonde zielen denk ik, en ik moet zeggen, het doet pijn. Een prachtig moment voor mijn moeder was het interview met mevrouw Takei. Na 60 jaar kon ze vrijuit praten met een begripvolle Japanse dame, die echt geïnteresseerd was in haar verhaal over de eerste man in haar leven. Ik ben Yu Takei erg dankbaar dat ze mijn moeder de gelegenheid bood om over haar leven te vertellen. Nooit zal ik vergeten dat mijn moeder tegen Yu Takei zei bij de eerste begroeting *konnichiwa*, het eerste Japanse woord dat ik haar ooit had horen zeggen. Ik dank ook veel aan Mr Uchiyama, die veel tijd heeft gependend aan het zoeken van mijn vader. Hij vond informatie over de bedrijven waar hij gewerkt heeft en zijn laatste adres in Osaka. Hij ontdekte dat mijn vader is gestorven in 1970. Nu hoop ik dat er een keer iemand wordt gevonden die mijn vader heeft gekend. Ik heb veel vragen. Waarom stierf hij zo jong, op 64- jarige leeftijd, dezelfde leeftijd die ik zelf nu heb? --U begrijpt, ik ben een beetje bezorgd!-- Wie heeft een foto van hem? Mijn vrouw en ik hebben in Europa zoveel fotograferende Japanse toeristen gezien. Het is ongelooflijk dat er geen foto van hem in Japan te vinden zou zijn. Er moet er één zijn ergens. **Takei** Hoe is het met Marcel? **Marcel:** Ik ben blij dat ik even kon lopen, om tot kalmte te komen. Waarom ik mijn vader zoek: ik weet zijn naam niet, wat hij deed in Indië, wat voor man hij was. Ik probeer mijn gevoelens te vertellen. Een vriend van mijn moeder vertelde me dat ik echt een Japanse vader had. Hij was dokter in het ziekenhuis waar mijn moeder werkte. Ik weet niet waarom mijn moeder het me niet heeft verteld. Ik kan het niet meer vragen, ze stierf jong, 52 jaar, en mijn stiefvader ook, 56 jaar. Ik kan u verzekeren, ik heb veel, veel vragen. Hoe ontmoette hij mijn moeder, was hij een échte dokter, lijkt hij op mij, lijk ik op hem. Ik weet niets. Ik probeer niet te huilen. Ook wil ik natuurlijk weten of hij naar me gezocht heeft, toen hij naar Japan ging. Ik kan beter stoppen, ik kan de woorden niet meer vinden, ik dacht dat ik me goed kon houden, naar jullie kijkend, maar het wordt teveel denk ik. Dank dat ik de mogelijkheid had iets hierover te zeggen. Dit is het laatste. Domo arigato gozaimasu. **APPLAUS.** **Takei:** We mogen Marcel dankbaar zijn dat hij zijn gevoelens met ons wil delen. Hij toont moed om dit te doen. Laten we nog eens applaudisseren. *Mo ichido kudasai.* **APPLAUS** **Claudine:** Ik probeer niet te huilen, maar het is moeilijk. Mijn verhaal is lang, ik zoek hem al mijn hele leven. Ik weet betrekkelijk veel over hem omdat mijn grootmoeder, tantes en mijn hele familie hem hebben gekend. Hij leefde drie jaar met mijn moeder. Ze was erg jong. Hij was een stuk ouder. Hij zal waarschijnlijk allang gestorven zijn. Tijdens de oorlog was hij heel open met mijn moeder. Hij zei dat hij haar niet kon trouwen omdat hij in Japan al getrouwd was, en twee kinderen had, in Nagasaki. Toen de bom viel was hij heel bedroefd. Hij was bang dat hij zijn gezin verloren had, zei hij tegen mijn moeder. Later vertelde hij dat zijn zoon de stad uit was op school dus misschien had hij het overleefd. Hij ging terug in mei 1946, ik was één jaar. Hij liet een briefje achter met naam, adres, foto's, e.d. Maar toen we in het Indonesische kamp waren, zijn al onze huizen in de Bersiap verbrand, en alle gegevens verloren gegaan. Maar ik had nog geluk dat mijn moeder veel over hem kon vertellen. Hij was een heel sociaal voelend man, hij had oog voor de Indonesiers en mijn grote familie. Om kort te gaan, eindig ik met dank voor de hulp van Uchiyama. Hij denkt dat de naam van de vader Koro niet compleet is, maar Koroki of Korogi is. Zijn voornaam is Yasushi. Mijn moeder zegt, dat iedereen hem Koro noemde. Dus het is de grote vraag hoe zijn naam is. **Takei:** hoe oud is je moeder? **Claudine:** in augustus 85. Ze heeft nog veel herinneringen, ze was heel erg verliefd, haar eerste liefde. Ze hoopt nog steeds op nieuws over hem. Ze zei voor mijn vertrek, ik hoop zo dat je hem vindt. Misschien is dit de laatste keer. Mw Takei en Uchiyama helpen nog steeds. Er is hoop dat de kranten in Miyazaki publiciteit maken en iets boven water kunnen halen, ook over de familie. Wanneer we bericht over hem krijgen, zal mijn moeder tevreden zijn en de rust hebben om te sterven zegt ze. Dus ik ben ook een beetje bang voor zo'n bericht over mijn vader. **Takei:** vertelt over haar contacten met de pers en over de moeilijkheden die dat meebrengt. **Hideko:** ik heb ook een brok in mijn keel, sorry, ik leef mee met mijn broeders en zusters, ik hoop dat zij eindelijk een spoor kunnen vinden. Ik had geluk dat ik contact met mijn vader heb gehad. Mijn moeder vertelde me al jong dat ik een vader in Japan had. Ze zei nooit iets over de ellende van de oorlog zelf, maar zei dat hij een goede en lieve man was, en dat ik geen reden had om me te schamen. Dat was genoeg voor mij. Later schreef ik, hij reageerde, ik vond het normaal, veel later begreep ik dat het niet zo gewoon was. Ik ontmoette hem in 1978. Hij had thuis niets verteld, maar mijn halfzus was volledig op de hoogte. Niet alles ging zo gladjes, het was ook pijnlijk voor mij. Ik weet wel dat ik vroeg: waarom nodigt hij me niet uit? Mijn moeder zei: omdat hij misschien geen geld heeft. Als kind was dat voor mij genoeg. De Nederlands- Indische mensen vroegen wel eens fluisterend aan mijn moeder *anak djepang?* (*Japans kind?*). Dan zei mijn moeder luid: 'ja, dat kan je toch wel zien', en, 'ze had een hele goede vader'. Zij was sterk zo, dus de anderen bleven verder stil. Mijn vader heette Hideo Yonekawa, en zijn kinderen hebben allemaal het karakter voor HIDE. Daarom heet ik Hideko. Mijn halfzus heet Chiyoko. Hij komt uit een onderwijzers familie. Hij was teleurgesteld dat ik niet in het onderwijs zat, en geen piano speelde. Ik had geluk dat mijn moeder zo'n krachtige houding innam, ze gaf me een Japanse naam.

Slotwoord Takei: slotwoord? **Hideko:** We zijn nu 65 jaar, er is al een aantal JI- nakomelingen gestorven, maar nog steeds zijn er die hun vader of familie zoeken. Deze mogelijkheid van FamCation is belangrijk. Het bevordert dat de Japanse maatschappij zich bewust wordt van ons bestaan en van ons probleem. We hebben behoefte aan sociale acceptatie, en aan meer openheid van geest in de Japanse maatschappij. Dat is nodig om de kansen op het vinden van Japanse familie te vergroten. Last but not least wil ik namens ons allemaal mevrouw Yu Takei bedanken voor de gelegenheid om ons verhaal te vertellen, en over onszelf te vertellen. We hopen dat er een goede nawerking is. Dank u wel, dames en heren in het publiek, dat u naar ons wilde luisteren. Thank you very much. *Domo arigato gozaimashita*. Een staande buiging. **APPLAUS**.

Naarmate de verhalen meer los kwamen, werden de emoties bij de panelleden heftiger en in de zaal leefde men helemaal mee. Wat mij betreft begon het al toen Hideko haar verhaal begon over ons eerste bezoek in 1978 aan Japan aan haar vader. Ik kan het niet verklaren maar mijn keel snoerde meteen dicht. Het overviel me. Dat ze dit zomaar aan het vertellen was, aan een volle zaal Japanners. En zo ging het alsmat verder, tot tranen aan toe. Yu Takei lokte het echt uit met haar vraagstellingen. Marcel die worstelde met zijn emoties, over wat hij wilde vragen aan zijn vader. Edward's moeder die haar verhaal vertelde; een Japans woordje spreekt. Claudine die vertelt over haar vader, de bom op Nagasaki, en over haar bejaarde moeder die hoopt op een teken van leven. Hideko die als klein meisje bij haar vader wil logeren, haar moeder die het gefluisterde *anak djepang* trotseert. Het was ontroerend, in die volle zaal, met de Japanse stemmen van de vertalingen in je oortelefoon, en het stil aandachtig luisterende publiek. Zo'n aandacht, dat krijg je bijna nooit.

Na de pauze werd de schijnwerper gericht op Kaoru Uchiyama en daarna kregen Kanji Tanaka en Sachiko Ogawa het woord om te vertellen hoe de Japanse families reageerden op het nieuws dat zij familie in Nederland hadden. Nakata is een halfbroer van JIN lid Nippy Noya en Sachiko Ogawa is een tante van Ed, een ex-JIN-lid.

Uchiyama vertelt dat hij in de jaren negentig meermalen Java heeft bezocht, Midden Java, Magelang. Hij was daar anderhalf jaar bij 'verbindingen' telegrafist. Een aantal soldaten is na de oorlog op Java achtergebleven, onder wie Yutaki Hori. In 1995 zocht ik hem op en toen vertelde hij me dat hij een paar dagen eerder bezoek had gehad uit Nederland van iemand die op zoek was naar haar Japanse vader. Ik kreeg zijn naam voordat ik terug ging, en in Japan begon ik te zoeken. De vader was een stationschef. In Pekalongang was er een bekend incident geweest waarbij 200 burgers waren gedood of gewond. Ik ging aan de hand van documenten na of de vader daarbij was. Zijn voornaam was Matsuoto. Maar de dochter kende hem als Matsumoto. Omdat dit een weinig voorkomende naam is zocht ik verder onder Matsuoto. In het gebied Horiku was er een adres met die naam in de registers. Ik ging er naar toe maar ik kon hem niet vinden. Ik hoorde wel dat hij van Kanazawa was, en dat de man was overleden. Ik kreeg daar contact met zijn zoon en ik kon hem vertellen dat zijn vader een kind had.¹ Toen Hideko naar Osaka kwam zag ik een artikel over haar in de krant. Er zou een veteranen bijeenkomst zijn in Osaka, mijn woonplaats. Daar ging ik in 1995 naar toe, ontmoette Hideko van de vereniging JIN, en omdat ik al ervaring had met het zoeken, kon ik zeggen dat ik kon helpen. Vervolgens kreeg ik van JIN steeds meer zoekaanvragen.

Uit de zaal vraagt iemand hoe hij te werk gaat. Uchiyama zegt dat hij begint met bureauwerk: wat is de naam precies; dan adres zoeken; dan contact leggen; dan rapport naar Holland; dan een bezoek tot stand brengen. Hij is alleen in deze acties, die veel tijd kosten. Het moeilijkste is een bezoek brengen en, als de vader nog leeft, de waarheid duidelijk maken. Meestal is hij nerveus, de familie is vaak achterdochtig; als de vader leeft en het kind accepteert, is het mooi en makkelijk. Als de vader dood is, is er een gemengde reactie. Het beste is dat de familie het accepteert, in andere gevallen willen ze niet eens luisteren, zijn ze argwanend, soms waarschuwen zij zelfs de politie. Ik had

¹ De achternaam is om privacy redenen niet vermeld. De vrouw was lid van de vereniging JIN, en was zeer actief in de werkgroep zoekacties. Zij was met haar man in Indonesië op zoek naar een spoor van haar vader, en werd verwezen naar de Japanner Hori, bij wie later Uchiyama op bezoek kwam. Een ongelooflijk toeval. Zij heeft –met veel hulp van pater Lucas Horstink die tolkte - een goed contact met haar Japanse familie kunnen bewerkstelligen.

toevallig een krant bij me met een interview, en liet het lezen. De politie bedankte me, sprak mij moed in, en informeerde de familie. Vraag: als u terugkijkt op die zestien jaar, wat zegt u dan? Antwoord: ik heb vele dingen gehoord, over kinderjaren, over de moeders, over stiefvaders, van wie veel in het Nederlandse leger waren, krijgsgevangene waren, in Birma aan de spoorweg hebben gewerkt, dwangarbeider waren en mishandeld, zeker 10% stierf in die harde omstandigheden. Er zijn kinderen die opgroeiden zonder vaderliefde. Maar u ziet dat de kinderen heel goed terecht zijn gekomen, goed werk hebben gedaan. Ik ben heel gelukkig dat ik het voorrecht had om hen te helpen. Ze geven ook blijken van dankbaarheid door het zenden van verjaars- en nieuwjaarskaarten. Soms geven ze me ook geld, wat me in verlegenheid brengt, al maakt het me toch gelukkig. Yu Takei: U leverde een grote bijdrage als Japanse burger. (GROOT APPLAUS).

Kanji Tanaka uit Kumamoto (geboren in 1941) waar hij een taxibedrijf heeft, begint zich te verontschuldigen dat hij (in Tokio) praat met het accent van het verre Kumamoto; hij vertelt dat hij bezoek kreeg van Uchiyama die hem berichtte dat zijn (overleden) vader een kind had in Nederland. Hij had grote moeite dit volslagen onverwachte nieuws te verwerken. Uchiyama zei dat de zoon het graf van zijn vader wilde bezoeken. Hij kon daar niet meteen op antwoorden. Hij wilde in de eerste plaats zijn moeder ontzien. Maar na een tijd van denken en praten met zijn broers, dacht hij dat hij diende in te stemmen met het bezoek aan het graf, anders zou de familie daar later grote spijt van kunnen krijgen. Ze hebben Nippy ontvangen, hij bleek een percussionist te zijn, terwijl zijn vader ook hield van trommelen. Ze hebben nu een goed contact met elkaar, en ze zijn verheugd dat dit tot stand is gekomen.

Sachiko Ogawa heeft een soortgelijk verhaal, en ze is heel blij dat ze contact heeft met de Nederlandse familie. Bijzonder is dat de kleinzoon met zijn Japanse opa contact heeft gehad.

Als afsluiting werden de vier gasten weer op het podium geroepen om vragen te beantwoorden.

Voetbal TAKEI: Hoe zien jullie de voetbalwedstrijd vanavond, wie moet winnen? **CLAUDINE:** Voordat ik Holland verliet vertelde ik mijn zoon dat ik altijd zou winnen. Als Holland wint, win ik, en als Japan wint, win ik ook. (GELACH) **EDWARD:** Japan natuurlijk. **MARCEL:** Sorry again, ik kies Holland. **HIDEKO:** Ok, het is wel een beetje moeilijk maar ik hoop dat het gelijk spel wordt.

Vaderdag TAKEI: wat zou je tegen je vader zeggen als je hem op Vaderdag zou ontmoeten? **EDWARD:** Als hij een borreltje op had zei mijn stiefvader wel eens tegen mij: een vader is niet belangrijk, je moeder is belangrijk, zij droeg je negen maanden onder haar hart. Nu realiseer ik me, dat ik mijn vader mis, mijn echte vader, en als ik hem zou zien, zal ik zeggen **Thank you for my life!** (APPLAUS). **TAKEI:** subarashi desu ne; geweldig, niet. (APPLAUS) **CLAUDINE:** Ik zou ook zeggen: Dank u voor mijn leven. Gisteren hadden wij bij een goede maaltijd met onze partners een gesprek over deze stelling; mijn echtgenoot stelde die vraag ook, over het motto van het Forum (Dank u voor mijn leven). Ik heb dezelfde gevoelens ervaren, van dank. Het was een moeilijk leven maar ook een heel interessant leven. **MARCEL:** Ik ben zelf geen vader, als ik mijn vader vind zal ik zeggen dat hij niet de vader is, maar dat ik de vader ben, en dat hij me een heel goed gevoel geeft. **HIDEKO:** Ja, dank u voor mijn leven. En dank u wel, dat u op mijn briefje hebt gereageerd, dat was als kind heel belangrijk voor mij. Ik ben ook blij dat ik de naam Hideko heb gekregen en dat ik me niet hoefde te schamen voor mijn Japanse afkomst. Ik weet dat hij bezorgd was toen hij mijn moeder en mij moest achterlaten. Ik ben blij dat hij me kon vertellen dat mijn moeder en hij gelukkig waren. Dat hij haar ook geholpen heeft in haar leven, en dat ze van elkaar hielden, dat was belangrijk voor mij om te weten.

Het emotionele hoogtepunt waren wel de woorden van Edward, die zijn verhaal besluit met *'Father, thank you for my life'*. Tevens het motto van de bijeenkomst. De zaal barstte los in applaus. Ieder begreep dat de kans klein was voor hem, Marcel en Claudine, dat zij hun vader ooit iets zouden kunnen zeggen of vragen. Maar het gemis en het intense verlangen om dat toch een keer te kunnen doen, is nog nooit zo tastbaar geweest -voor een Japans publiek- als toen die middag.

Buffet

Na afloop verzamelden de organisatoren, medewerkers, en gasten zich voor een samenzijn, om de goed afloop te vieren. De stemming was na alle inspanningen en emoties bijzonder goed.

De dame helemaal links is Yuki Sunada (maker van een in Engeland onderscheiden filmdocumentaire over haar grootvader en Engelse veteranen uit de Birma oorlog). De heren aan de bovenkant van de foto zijn: Ralph Schriock; vriend van Nakata; Kaoru Uchiyama; een vriend van de naast hem staande Kanji Nakata (de halfbroer van Nippy Noya); Edward; Tatsuji Takei (de zoon van Yu Takei); en dan uiterst rechts met snorretje, Katsuei Shirakabe (uitvoerend manager). Direct aan de tafel Nobuko Maruyama (vriendin van Yu Takei en vertaler), Ben Meijer met zijn oranje stropdas, en Nobuo Yoshioka (overgekomen uit Kobe). In het blauw ziet u Yu Takei, aan weerszijde van haar Marcel en Hideko. Achter hen Claudine. Boven Nobuko ziet u, naast Han, Miki Kimura (bijgenaamd Mickey Mouse, overall aanwezig als hulp in de nood). Links boven Han: Sachiko Ogawa, de tante van Ed Slegers. Links boven haar, met het grijze haar, Nori Nagasawa (rechterhand van Yoshiko Tamura van de ex-POW Japan). De twee dames naast haar aan de linkerkant zijn Shizuka Tanaka (interviewer, lid en schrijver), en Keiko Sato (lid, spreker en uitgever van Yu Takei). Voor Edward staat vrijwilliger Ijima. Aan de rechterkant de vrijwilligers Endo, Emiko Osawa; achter haar staat Yukari Tangena-Suzuki; en Kyoko Yamamura.

ZONDAG 20 juni

We waren tot laat in het sportcafé de avond tevoren, met Uchiyama en zijn zoon Shigeru (die foto's en films had gemaakt), Yukari, Ralph, en met Olga en haar dochters. Het was lachen met de groepjes Japanse jongens en meisjes die hun voetbalploeg toeschreeuwden.

Aan het ontbijt, iedereen was weer op tijd present, praatten we met de Forum-gangers na. Onze algemene indruk was dat het publiek geïnteresseerd was en sterk meeleeftde. Marcel kreeg hulp aangeboden van een veteraan en een oud-journalist. De bezoekers konden een reactie opschrijven na afloop; een dertigtal heft dit gedaan. Een kleine bloemlezing.

Vrouw (60): "Geef de moed niet op. We kunnen ook het verdriet van de oorlog niet vergeten. Ik heb van jullie als vredebrengers kracht gekregen." Vrouw (50): "Ik ben een vriendin van Mrs Ogawa. Zij heeft haar zussen in Holland gezien. Ik schaam me dat het zoeken naar de familie zoveel moeite kost." Vrouw (70): "Dank je voor het leven, deze woorden hebben indruk op me gemaakt. Op mijn beurt wil ik jullie moeders bedanken voor het leven." Vrouw (30): "Ieder wil zijn roots weten, en heeft daar ook recht op. Het verhaal heeft me in elk geval geraakt en bewogen. Dank u hartelijk voor dit zeer belangrijke verhaal." Vrouw (50): "Ik ben Ito Noriko. Met bisschop Shirayanagi heb ik contact gehad met Sakura. De opvoeding onderwijst deze geschiedenis niet. Het is niet veel dat ik kan doen, maar ik wil mijn vrienden en kennissen informeren." Onbekend: "Alle mensen zijn kinderen van dezelfde familie, daarom allemaal broers en zusters van elkaar." Vrouw (50): "Thank you!". Man (70): "You replied to the question what to say to the unknown father: Thanks for my life. We the audience were very much moved!". Man (80): "I have participated in the occupation of Java as a young army officer. I know and understand how you have had difficulties during the Merdeka days. You have strong ties to Japan and the Netherlands." Man (50): "Jullie hebben de anti-Japanse gevoelens van na de oorlog goed doorstaan." Vrouw (50): "Ik heb een naar gevoel gekregen toen ik hoorde dat er in Nederland mensen zijn met Japans bloed. Ik hoop van harte dat er een dag komt dat je het fijn vindt om Japans bloed te hebben." Man (40): "Het is afgezaagd misschien, maar ik wens jullie goede moed toe en gezondheid naar ziel en lichaam." Vrouw (60): "Ik ben dankbaar dat jullie Japan hebben bezocht." Vrouw (60): "Als ik broers en zussen zou hebben van een andere moeder zou ik die van harte verwelkomen. Ook als de communicatie niet vlot verloopt, wil ik niet dat die families de tweede generatie Japanners afwijzen."

De zondag was een rustdag, maar er waren ook gesprekken met Japanse relaties, er was een gezamenlijk overleg over de komende bespreking met ISSJ. Marcel en Edward hadden ieder afzonderlijk lange en indringende gesprekken met Uchiyama met Ralph als tolk, over hun zoekdossiers. Yoshiko Tamura van POW Japan had een gesprek met Edward. Mevrouw Tamura maakte ook kennis met Uchiyama.

Marcel vertelde me desgevraagd tot in detail, hoe en van wie hij het nieuws over zijn vader had vernomen, hoe het in zijn zoekdossier was gesteld, en hoe het gesprek met Uchiyama was verlopen. Het is opmerkelijk hoe gecompliceerd het is. Ik kwam Ralph tijdens een plaspauze tegen en hij zuchtte veelzeggend toen ik vroeg hoe het was om te vertalen tussen Marcel en Uchiyama. Als de aanknopingspunten schaars zijn, is het buitengewoon lastig voor Uchiyama. Als hij een zekere, correcte naam heeft, een adres, een legeronderdeel, een bedrijf, enzovoort, dan stijgen de kansen. Ontbreken die gegevens, dan is hij afhankelijk van extra informatie uit Nederland. De zoekenden zijn zich dit vaak onvoldoende bewust. Uchiyama *"expressly asked each one of the members of Sakura and JIN to try to find names or addresses where their fathers had worked at the time they were with their mothers."* Voor Marcel blijkt het moeilijk aan informatie te komen omdat mensen rondom zijn moeder, hiermee terughoudend zijn. Dit komt vaker voor, het heeft te maken met de rond dit onderwerp van oudsher –ten onrechte- gekoesterde zwijzaamheid. De vereniging JIN heeft er –mede *daarom*- altijd naar gestreefd het stilzwijgen te doorbreken.

Maandag 21 juni 2010/International Social Service- Japan

Na het ontbijt waren interviews gepland. Edward, Hideko en Marcel werden geïnterviewd door Daisuke Furuta van Asahi Shimbun; Claudine had een vraaggesprek met Satoko Kogure van Newsweek Japan—een internet-magazine. Daarna volgde het gesprek van ons allemaal met Kuniko Omori, *secretary general* van ISSJ.

International Social Service (ISS) is een wereldwijd netwerk van organisaties die dienstverlening bieden aan personen of instellingen die te maken hebben met sociale problemen in verband met (re)migratie, families en kinderen. Ook in Japan en Nederland zijn vestigingen. In het programma in Nederland staat als één van de activiteiten vermeld: - *searching for roots*. Mevrouw Omori gaf informatie over ISS-Japan en hun bezigheden. Het is een door het Ministerie van Health and Welfare erkende particuliere organisatie die werkt met hulp van donaties, loterijgelden, en dergelijke. ISSJ ziet het zoeken van JI-nakomelingen als een activiteit die valt onder hun taak *'assistance in re-uniting families'*. Een voorbeeld hiervan zijn de Australisch-Japanse kinderen uit Kure (Hiroshima) waar een

geallieerde basis was na de oorlog. Een aantal is op zoek naar de vader in Australië. Een ander voorbeeld betreft de hereniging van een door Amerikaanse ouders geadopteerd Japans kind met haar biologische moeder (zie voor dit verhaal <http://www.iss-usa.org/uploads/File/services>). ISSJ is, aldus mevrouw Omori, bereid tot medewerking inzake de Nederlandse half-Japanse kinderen. Persoonlijk verzekerde zij ons dat ze zich zal inzetten voor resultaat en een goede samenwerking met Uchiyama. Over de concrete mogelijkheden van ISSJ kon ze nog weinig informatie geven. Ze gaf ieder van ons als presentje een mooi verzilverd boekenleggettje. Hierna gingen Uchiyama, Omori, en Yukari met elkaar in vergadering om meer in detail tot uitwisseling te komen.

Slotavond

Die avond namen Yu Takei en Nobuko Maruyama ons mee op sightseeing in Tokio. In Asakusa bezochten we de beroemde Kannon Tempel en de bijbehorende winkelstraat waar we eindelijk toekwamen aan de souvenirs en de cadeautjes. Het was fantastisch zomeravondweer. Op een terrasje genoten we van het voorbijlopende publiek, wijn en bier, en van Japanse *yakitori* snacks. Daarna ging het gezelschap met de metro naar Ginza waar we in een klassiek Japans restaurant door in oogverblindende kimono geklede dames een feestelijke Japanse maaltijd voorgeschoteld kregen. De sfeer was bijzonder goed. We maakten ons vrolijk met de verhalen die los kwamen over wat er tijdens het Forum (onopgemerkt) misging, zoals de introductie speech die Yu Takei in de haast niet bij zich had gestoken, zodat ze die moest improviseren. Van onze kant konden we onthullen dat Marcel niet van de zenuwen wegliep van de tafel naar de zaal, tot ontsteltenis van Yu Takei die haar panel in gevaar zag, maar -op een wenk van mij- om de batterijen in zijn filmcamera te vervangen die op statief het gebeuren stond op te nemen. Nobuko had al vertalend het grootste plezier. Yu Takei oreerde vaak dwars door haar vertaling heen, en dan zat er niets anders op dan *hai hai* te knikken, wat haar alleen maar verder aanmoedigde. Tussendoor vingen we op dat er meer afzeggingen met name van veteranen waren dan verwacht (vanwege de reis en de leeftijd) maar dat er heel veel positieve reacties waren, en dat ook de vrijwilligers zeer onder de indruk waren. Na dankwoorden en heildronken naderde snel het moment van afscheid dat uiteindelijk kwam in de ondergrondse waar de twee Japanse dames ons stralend bleven uitzwaaien tot we, met een traan in onze ogen, opgelost waren in de menigte. Yu Takei was uit het zicht. Het Forum was voorbij.

Dinsdag 22 juni 2010/Uchiyama

De Forum-gangers en Kaoru Uchiyama die zou vertrekken uit het Asia Centre Hotel, waar hij op kosten van de Forumgangers en van JIN en Sakura had verbleven, hadden een laatste etentje met elkaar. Uchiyama genoot van de affectie die hem omringde. Met Edward had hij een afspraak gemaakt voor later in die week om samen de wijk in Osaka te bezoeken waar volgens zijn aanwijzingen Edward's vader moet hebben gewoond. Zo kon Edward toch bij zijn -onbekende- vader zo dicht mogelijk in de buurt komen. Edward vertelde later dat hij onder de indruk was van dit bezoek, en dat zijn respect voor Uchiyama was gegroeid. Hij deelde ons gevoel van verwondering. Waar haalt hij op die leeftijd (86) nog de kracht en de motivatie vandaan om, zoals hij al vijftien jaar doet, voor de Nederlandse half-Japanse kinderen te blijven werken? Yukari merkt in haar rapport op: "Mr. Uchiyama is a warm and thoughtful person who is honest and earnest and still quite fit physically and in his mind." Zeker is Uchiyama eigenzinnig, zijn eigen kinderen bevestigen het, maar anders zou hij het niet hebben volgehouden. Japan staat bekend als een land waarin conformisme op prijs wordt gesteld. Toch zijn er altijd ook daar (veel) individuen die (gewoon) doen wat in hun ogen juist is ook al staat dit de anderen niet aan. Ik noem het voorbeeld van Ienaga Saburo (strijd om de geschiedenisboekjes in Japan). Uchiyama zegt in de krant: "I wondered if there wasn't something I could do". Een wezenlijk andere toelichting op zijn motivatie hebben ook wij niet kunnen loskrijgen

in de gesprekken die we in November 2009 met hem konden hebben. Zeker is dat Uchiyama behalve medewerking ook veel maatschappelijke tegenwerking ondervond (de bevolkingsregistraties bijvoorbeeld zijn niet bepaald toeschietelijk) en het blijft een moeilijk onderwerp. Zeker is ook dat velen zonder hem hun vader of familie niet hadden gevonden. Sommige JI-nakomelingen twijfelden vanuit het verre Holland door het uitblijven van goede berichten aan de inzet van Uchiyama, ondanks de verzekeringen van het JIN-bestuur van het tegendeel. Maar voor bijna alle JI-nakomelingen was alleen al de ervaring dat een Japanse burger bij het zoeken naar je vader of zijn familie zijn best voor je doet, van nauwelijks te overschatten betekenis. De laatste zin uit het onderstaande interview is: "Requests to "please look for my father" are thus still coming to Uchiyama. "Some of the children cry from happiness just to see a photo of their father. There's no way I can stop doing this yet," he says.

Aan tafel waren er geen zware gesprekken meer. Op een gegeven moment begon Hideko over een liedje uit de Japanse tijd (*masi roku fuji no*) dat zij van haar moeder had geleerd. Op het laatst waren we met zijn allen aan het zingen: Bengawan Solo, Furusato en Indonesia Raya. Kaoru Uchiyama deed volop mee. Totdat ook voor hem het moment van afscheid was aangebroken. Hideko sprak een dankwoord en overhandigde hem namens allen en JIN en Sakura een envelop met inhoud ("Teveel!"schrok hij). Hij ging naar de deur na een diepe buiging die we onwillekeurig met eenzelfde buiging beantwoordden. Bij de deur draaide hij zich om en zwaaide hij –op zijn Hollands.

ASAHI SHIMBUN

In de krant verscheen op 2 Augustus 2010 het volgende artikel van Daisuke Furuta, in de rubriek *People*.

Tying the bonds of parents and Japanese-Dutch children torn apart by war

Kaoru Uchiyama (86)

There are second-generation "Japanese-Dutch" who are still affected by the long shadow of war. They are the people born during the Japanese occupation of Indonesia, then still a colony of the Netherlands, with a Japanese father and a local woman. After the war, many then fled in the following Indonesian war for independence to their suzerain country of the Netherlands. They number anywhere between 800 and 2000. Though they were living completely apart from their fathers, in Holland they faced discrimination as "children of the enemy."

It is now 16 years since one man began searching for the Japanese fathers of those children. After retiring from the Yomiuri Shimbun newspaper, Uchiyama learned of the existence of such second-generation children during a visit to Indonesia, from a former Japanese soldier who had settled there. "As a new soldier in the army, I also had war-time connections to Indonesia," he relates. "I wondered if there wasn't something I could do," he adds, explaining the reason for beginning his search.

Using the reason that personal information must be protected, the Japanese government does not release the names of former Japanese soldiers or workers who have returned to Japan. Instead, Uchiyama visited war-veteran groups or companies that did business in war-time Indonesia, and collected the names of some 30,000 Japanese who had been in Indonesia.

Often having nothing more than just a name, he has traveled from Hokkaido to Kagoshima in his search. Thus far, he has located 39 Japanese fathers of the second-generation children. Many, however, had already died. At times, he had been sent away by the father's surviving relatives, who were upset by the sudden news. On the other hand, there are examples of strong relationships

developing between the Dutch and Japanese half-siblings, sometimes from only a request to visit the father's grave.

Because their mother had hid their background, fearing discrimination, there are some of the second-generation children who only recently learned their father was Japanese. Requests to "please look for my father" are thus still coming to Uchiyama "Some of the children cry from happiness just to see a photo of their father. There's no way I can stop doing this yet," he says.

(From the Asahi Shimbun, August 2, 2010. Text, photo by Daisuke Furuta)

Tot slot

Wat heeft het Forum opgeleverd? Was de reis nuttig? Hoe is een en ander te evalueren? Het zijn vragen die na elke buitenlandse missie plegen te worden gesteld. Ik heb er op het moment geen duidelijk antwoord op. Na verloop van tijd zullen de deelnemers zich zelf die vraag opnieuw stellen. Het is zeker dat Yu Takei iets voor elkaar heeft gekregen in Japan wat géén van de JI-nakomelingen ooit voor mogelijk had gehouden. De dag zelf verliep prachtig. De Forum-gangers maakten een zeer goede indruk op de zaal. Vele toehoorders onder wie ik zelf konden hun tranen niet bedwingen toen aan het eind zij stuk voor stuk verklaarden: Father, thank you for my life. Voor mij speelde hierbij de gedachte aan mijn eigen vader mee, van wie ik bericht had ontvangen dat hij ernstig achteruitging (en die niet lang daarna is overleden). Naast mij zat een jeugdvriend van Yu Takei die vertelde dat ook hij aan zijn vader terugdacht die enkele jaren daarvoor was overleden. Hij was in de oorlog bij de *special forces* in opleiding als kamikaze -piloot. De oorlog was beëindigd voor hij kon worden ingezet. Lange tijd was hij nationalistisch gezind. Enkele jaren voor zijn dood veranderde hij en zei hij tegen zijn zoon, dat Japan toch verkeerd was, en in de agressie te ver was gegaan. De zoon was nu van plan om na het Forum zijn zus te gaan opzoeken om samen naar het graf van hun vader te gaan. Eerst ging hij die avond in Tokio met vrienden op stap (---bijna vroeg ik of ik mee mocht).

"Als jullie van harte jullie verhalen vertellen, eerlijk en duidelijk, zullen die verhalen in de harten van allemaal blijven." zei Yu Takei. Dit is zeker gelukt. Hiertegenover staat de vraag hoe op de gevoelens voort te bouwen. Dat is een kunst. De tijd dringt, hoe vaak heb ik het in dit verband al niet horen zeggen door JI- nakomelingen. Je weet echter nooit welke mensen op je pad komen, dat heeft deze reis ook weer laten zien. En het is waar dat de weg belangrijker kan (blijken te) zijn dan het bereiken van je bestemming. (HG 18-10-2010)